

NOVEJŠE »CVETKE« S SOSEDOVEGA VRTA

V zadnjem času pogosto slišim v našem društvenem in družabnem govoru besede in besedne zveze, posnete po srbskem in hrvatskem jeziku. Zaradi enakovlačja so prenesene k nam, ne da bi se govorci zavedali, da nekatere pomenijo pri nas nekaj drugega. N. pr.: *razprava po poročilih* — mišljena je razprava o poročilih, saj nihče s tem ne namerava ugotavljati, da razprava sledi poročilom; *častiti koga* — gostiti koga — se vedno bolj trdovratno opriema našega vsakdanjega govora; *sto po sto* — stoodstotno; *koristiti kaj* (n. pr. vozne olajšave) je v slovenščini nepravilna zveza; šlo bi: izkoristiti in okoriščati se, izkoniščati pa že manj zaradi peiorativnega prizvoka, nemara uporabljati?; *veza* namesto zveza; na vprašanje: Kam potuješ redno dobivamo odgovor: *Za Maribor, pravilno v M.*; večkrat si še prevajalci leposlovnih del v naglici ne vedo pomagati pri shr. deležniku zahvaljujuči in ga tudi v prevodu uporabljajo *zahvaljujoč*, čeprav je pravilno *le*; zaradi, *po*, v *vlaganje* — trud, prizadevanje (po zalaganje, zalagati se SP označuje s križcem in predlaga zavzemati se) — ima pri nas zgolj predmetni pomen, kot *vlaganje* papirja, sadja, denarja; tudi fraza *bilo je govora* — govorilo se je — ki že lep čas straši pri nas, prihaja od sosedov, podobno *voditi računa* — računati s čim, upoštevati kaj; vedno znova se ponavlja napačna raba: *o tem smo razgovarjali* — smo se pogovarjali itd. Za vse to ima že Jurančičev slovar domače izraze.

Leopold Stanek

OD KOD BORE, BORJAČ, GIR?

Po Pletersniku pomeni *bore* »sehr«. Ramovš (H. Gr. II, 156, 294) in Bajec (SR V—VII, 213) razlagata, da gre za vokativ sing. *bog* > *bože*. Intervokalični ž naj bi pred e doživel prehod ž > r: *bože > *bore*. Beseda se rabi adverbialno (*bore malo* »sehr wenig«, iz »mein Gott, wie wenig«) in adjektivno (*bore človek* »arm Mensch«, po Ramovšu iz »mein Gott, was für ein armes Mensch«).

Že v stari visoki nemščini imamo primere, kjer adj. *bora* / *pora* (iz stvn. *bor* »Höhe«, gl. Kluge s. v. *empor*) v zvezi z adverbom in adjektivom izraža v afirmativnih stavkih stopnjevanje, *nekaj, kar je čez mero, kar neko drugo stvar presega: boralang* »zelo dolg«. Isti pomen ima starososaška prevojnja stopnja *bar*. Po naravnem razvoju dá stvn. *bora* > srvn. *bore-*, *bor-* »sehr, gar«, ki je v tem pomenu in v enaki rabi pogosto izpričano (*borguot, borsère, bortiore, borwol* itd.). Pomen besede pa je lahko tudi netočen, zabrisan, s pridihom ironije, tako da nastane iz stopnjevanja — *ironična negacija: bore-gröz ironično* »zelo velik«, to je »majhen«, *bore-holt* »nicht sehr gewogen«. Zaradi tega je beseda v starejši nemščini večkrat združena z nikalnico *ne-*, *en-* v *nebore, enbore* (Lexer, Mhd. Wb. s. v.: Braune-Helm, Ahd. Gr.⁵ § 32: Henzen, Dte Wortbildung 273).

Raba je dokazana v stari visoki nemščini, n. pr. Ludwigslied (rensko-frankov. narečje, 9. stol.), v Notkerjevih delih (aleman. dialekt okolice St. Gallen, 10. stol.), zlasti pa v srednji visoki nemščini, n. pr. v millstädtckem in dunajskem rokopisu Genesis, pri Hartmannu von Aue (jugozahod. nem. jezikovno območje, 12./13. stol.) idr. Stopnjevanje z *bore* »sehr« se je ohranilo vse do današnjih časov v — Švici (Benecke-Müller-Zarncke, Mhd. Wb. I, 150 ss.). Habsburžani in njih uradništvo so prvotno govorili alemansko narečje, saj izhaja njih rod iz Švice.

Adjektivni značaj tipa *bore človek* »miser« je poznejša, verjetno slovenska aplikacija. Pogoji za to pa je bil dan že z ironično negacijo v starejši nemščini, *buren pair* koroške ljudske pesmi bi končno lahko bilo iz srvn. *ein boregröz bür* ali *nebore / enboregröz bür* (> *bour* > *baur*), ironično »Grossbauer«, to je »majhen, reven kmet«. Srvn. raba je izhodišče tudi za tip *nebore, boren* (drugače Ramovš l. c.).

Beseda *borjác* »Hof«, *börjač* »Viehhof, ograjen prostor okoli svinjaka« (Pletersnik; po njem namesto *oborjač*) še ni razložena. Prim. še *obör* »ograja, Zwinger« in *obóra* »Tiergarten, eingefriedetes Feld« (Pletersnik). V primorski hiši je *borjač* »dvorišče«, ki ga obdajajo gospodarske pritikline (Narodopisje Slovencev I, 81 ss.). Predgerm. koren **bhū-* »graditi« oz. *bhū-ro, ilir. *býrion* »prebivališče, hiša«, dá v germ. *būra »gajba, del hiše, shramba«, stvn. *bür* »hiša, kletka«, frankov. *bürja* — prvotno hlev, v 9. stol. gospodarsko poslopje, prostorninsko ločeno od stanovanjske zgradbe (Torp 273; Gamillscheg, Romania-germ. I, 187 ss.; Kluge s. v. Bauer). Na Portugalskem se je ohranila svebska beseda *burjō* »Behausung« (Stammler, Dt. Phil. i. Aufriss I², 655); prim. stfranc. *buron* »koča«.